

KURBAN BAYRAMI*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Cumanız ve bayramınız mübarek olsun, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!..

Bugün, Allah'a hamd ü senâlar olsun ki hem cuma günü, mü'minlerin her hafta karşılaştığı, nâil olduğu bayram; hem de Kurban Bayramı'ndayız. İki bayram üst üste gelmiş oluyor, *nûrun alâ nûr* olmuş oluyor.

a. Bayramda Yapılacak Şeyler

Biliyorsunuz daha önceki konuşmalarımda da, Ramazan Bayramı münasebetiyle söylemiştim: Müslümanların biri Ramazan, biri Kurban olmak üzere senede iki bayramı vardır. Bu hususta şöyle rivayet ediliyor:¹

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

¹ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.III, s.353, no:959; Neseî, *Sünen*, c.V, s.484, no:1538; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.103, no:12025; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.434, no:1091; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VI, s.439, no:3820; Beyhakî, *Şuabü'l-İmân*, c.III, s.341, no:3709; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.277, no:5918; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.I, s.542, no:1755; Tahavî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.IV, s.17, no:1283; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.273; Abd ibn-i Humejd, *Müsned*, c.I, s.409, no:1392; Ziyâü'l-Makdîsî, *el-Ehâdîsü'l-Muhtâreh*, c.II, s.381, no:1911, 1912; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VIII, s.548, no:24102; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.VIII, s.85, no:6904.

قَدِمَ رَسُولُ أَهْلِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ،
وَلَهُمْ يَوْمَانِ يَلْعَبُونَ فِيهِمَا. فَقَالَ: مَا هَذَانِ
الْيَوْمَانِ؟ قَالُوا: كُنَّا نَلْعَبُ فِيهِمَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ.
فَقَالَ رَسُولُ أَهْلِ صَلَّى أَهْلُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ أَهْلَ
قَدِ أَبْدَلَكُمْ بِهِمَا خَيْرًا مِنْهُمَا: يَوْمَ الْأَضْحَى، وَيَوْمَ
الْفِطْرِ

(د.ن. حم. ك.ع. هب. عن أنس ٩)

(*Kudime rasûlü'llâhi salla'llâhi aleyhi ve selleme'l-medîneh*) “Peygamber SAS Efendimiz Medine-i Münevvere'ye geldiği zaman, (ve *lehüm yevmâni yel'abûne fîhimâ*) onların eğlence yaptıkları iki günleri vardı.” Nevrûz ve Mihrican günleri.

(*Fekâle*) Onların o günlerde bazı şenlikler yaptıklarını, eğlence ve sevinç izhar ettiklerini görünce, onların sebebini sordu: (*Mâ hâzâni'l-yevmân*) “Bu iki gün nedir?”

(*Kâlû: Künnâ nel'abü fîhimâ fi'l-câhiliyyeh*) “Biz cahiliyeden beri bu günlerde eğlence yaparız.” dediler.

(*Fekâle rasûlü'llâhi salla'llâhi aleyhi ve sellem*) Bunun üzerine Peygamber SAS Efendimiz buyurdu ki: (*İnna'llâhe kad ebdeleküm bihimâ hayran minhümâ: Yevme'l-adhâ, ve yevme'l-fıtr*) “Allah bu iki bayram yerine size daha hayırlı iki gün olan Ramazan ve Kurban Bayramı'nı vermiştir.”

Enes RA'dan... Ebû Dâvud *Sünen*'inde zikretmiştir bu hadis-i şerifi. Neseî'de vardır, Ahmed ibn-i Hanbel'de vardır.

Demek ki bizim, Rasûlüllah SAS Efendimiz'in mübarek fem-i saadetinden sâdır olmasıyla tescil edilmiş iki güzel, mükemmel, mübarek bayramımızdan ikincisi olan Kurban Bayramı'nı idrâk etmiş oluyoruz. Allah-u Teâlâ Hazretleri Alem-i İslâm'a hayırlı ve mübarek eylesin bu bayramı... Dertli kardeşlerimizi dertlerden kurtarsın... Sıkıntıda, meşakkatte, üzüntüde olan kardeşlerimizi bu sıkıntılardan, üzüntülerden kurtarsın... Her türlü maddî mânevî nimetlere mazhar eylesin... Gönüllerinin muradlarını ihsân eylesin... Cennetiyle cemâliyle ahirette de müşerref eylesin, aziz ve sevgili kardeşlerim!..

Biliyorsunuz, biz Suud'dan telefon ediyoruz. Her zaman konuşmalarımızda böyle nerede olduğumuzu bildiriyorduk. Şu anda, bir gün önce bayramı yapmış durumda Suudlular. Bu meseleyi tabii, bazı gazeteciler gelip benimle burada röportaj yapmışlardı, onlara da anlattım. Teferruatlı anlatma durumunda değiliz şimdi ama, Suud'da zamanı hesaplamada ictimâ anını, yâni ayın dünya ve güneş arasındaki hizaya gelme anını esas alıyorlar; hilâlin görünmesini esas almıyorlar. Halbuki bizim namazları, ayları hesaplayan alimlerimiz, başta rahmetli Fatin Hoca olmak üzere, Kandilli Rasathanesi'nin bu işlerle meşgul üstâdı, profesörü, rahmetli Mehmed Akif'in arkadaşı... Peygamber SAS Efendimiz hilâlin görülebilirliğini esas aldığından, daima

o esasa göre hareket etmişlerdir. Yâni, bir yerde hilâl gözlendiği zaman teşekkül etmişse, görülebilecek durumdaysa, ertesi gün orada yeni ay başlamıştır diye hesaplarlar.

Ama bunlar şimdi değişmiştir, her ülke kendisine göre bir usûl tutturuyor; Amerikan usulü, Avrupa usûlü filan gibi usüller çıkıyor. Onlar ayın dünya ile güneş arasındaki hizaya gelip bir saniye geçmesini, yeni bir ayın başlangıcı kabul ettiklerinden, hilâl görülemeyeceği halde yeni ayı girmiş kabul ediyorlar...

Doğrusu Türkiye'nin tesbit ettiği'dir. İki de hesaplamadır. Çünkü aylar önceden, yıllar önceden biliniyor bu işler. Takvimlerini de buradan satın almıştık, yanımızda gezdirmiştik sene boyunca. Bir gün önce olacağını biz önceden biliyorduk zaten. İki de hesapla yapıyor ama, bizimkiler hesapta hilâlin görülebilirliğini esas aldıkları için, bizimkilerin yaptıkları sünnet- i seniyyeye daha uygun oluyor. Eh, bir ictihaddır, buradakiler de

başka türlü yapıyor, mühim değil... Yâni eğer farklılık olsa bile, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin haccı ve Arafat'a hacıların çıkışını kabul edeceğini Peygamber SAS Efendimiz müjdelemiş olduğu için, bir mahzur yok. Ama bizimkiler de müsterih olsunlar, bilsinler ki hesaplar güzel yapılıyor.

Bunu böyle te'yiden söyledikten sonra, biliyorsunuz bayram kelimesi Arapça'da *iyd*, *ayın-ye-dal* ile yazılıyor. *İyd*; avdet etmek, dönüp dönüp tekrar gelmek kelimesiyle ilgili.

Àde-yeùdü kökünden. Yâni, her sene dönüp dönüp müslümanların karşısına çıktığından, bu isim verilmiş olabilir. Bir de ihsân sahibi kişilerin bazı kimselere hediyeleri döndürüp vermesi dolayısıyla yapılan hediyelere de *âide* ve *avâid* denir. Yâni böyle sevinçlerin, neşenin tekrarlanması, dünyevî ve uhrevî, dînî ve mânevî, ilâhî ikrâmların verilmesi dolayısıyla bu isim verilmiştir deniliyor. İştikâkı bu, yâni kelimenin çıkış noktası bu.

Şimdi bu bayram tabii, bizim için önemli olan bazı şeyler var bayramda yapmamız gereken... Bu konuşmamın dinlendiği sırada tabii bunların zamanı geçmiş olacak:

Biliyorsunuz Kurban Bayramı'nın namazının kılınması vâcibdir. Namazın içinde altı tane ilâve tekbir vardır. Birinci rekâтта *Sübhâneke*'den sonra; ikinci rekâтта da zamm-ı sûreden sonra, rükûya varmadan önce üçer üçer, iki tekbir. Bunlar da vacibdir.

Bir de Kurban Bayramı'nda, Arafe günü sabah namazından itibaren, bayramın dördüncü günü ikinci namazını kıldıktan sonra dahil, yirmi üç vakitte müslümanlar—erkekler açık, yüksek sesle— birer defa tekbir getirirler: “*Allàhu ekber, allàhu ekber... Lâ ilâhe illa'llàhu va'llàhu ekber... Allàhu ekber ve li'llâhi'l-hamd*” Bunu söylemeleri de vacibdir.

Yâni, bunlar birer vazifeydi. Keşke daha önceden konuşmayla bunlar halkımıza duyurulmuş olsaydı. Neyse bu sefer bunu böyle anlatırız, inşâallah önümüzdeki seneler, Allah

bir mâni vermezse, radyomuz, televizyonumuz kapatılmaz, yaşarsa, Allah dâim etsin, zulme gadre uğrattırmasın, inşâallah o zaman dinlenilir.

Bayramın mendubları da şunlardır: Bayram günü müslüman erken kalkacak. Gusül abdesti alacak. Misvak kullanacak, dişlerini, ağzını güzelce misvaklayacak, güzel kokular sürünecek, giyilmesi mübah olan elbiselerinin en güzelini giyecek. Tabii burada mübah sözünü bastırarak söylüyorum giyimın İslâmî şartlara uygun olması lâzım! Meselâ kadın giyiminde vücudun hatlarını belli etmeyecek şekilde bol olması lâzım. Altını göstermeyecek şekilde, şeffaf olmayan bir şekilde olması lâzım. Kapatılması gereken kısımları örtmesi lâzım!

Erkeklerin de yine, vücut hatları belli olmayacak şekilde giyinmesi lâzım! Rükûya vardıkları zaman, eğildikleri kalktıkları zaman, avret mahallerinin belli olmayacak şekilde giyimi esas oluyor. Böyle güzel elbiselerini, İslâmî şekillere sahip elbiselerini, güzel, temiz elbiselerini giyecek. Tabii temiz olmak şartıyla, yıkanmış olmak şartıyla. İlk elbise olmayabilir, yepyeni de olabilir.

Allah'ın nimetlerini düşünerek sevinçli ve neşeli görünecek. Yüzük takacak. Böyle bayramda yüzük takmak da mendubdur. Tatlı bir şey yiyecek; mümkünse hurma tek adet olmak üzere.

Tabii Kurban Bayramı'nda kurban kesecek olan kimselerin, kurbandan yemek için, bir şey yemeden namazdan sonra kurbanın kesilmesini beklemesi, o da mendubdur.

Sabah namazını camide kılacak, ondan sonra bayram namazı için mümkünse daha büyük camiye gidecek veya bulunduğu camide kılacak.

Acele etmeyip sükûnetle yürüyecek. Namaza giderken, “*Allàhu ekber, allàhu ekber... Lâ ilâhe illa'llàhu va'llàhu ekber... Allàhu ekber ve li'llâhi'l-hamd*” diye tekbir getirecek. Dönerken, gittiği yoldan başka bir yoldan dönecek. Mü'minlerle karşılaştığı zaman, güler yüz gösterecek, selâm verecek. Elinden geldiğince, çok çok sadaka verecek.

Bunlar, bayram günlerinde müslümanların yapması gereken şeyler... Ayrıca tabii kabirleri ziyaret etmesi, eski büyüklerini, ahirete irtihal etmiş olan büyüklerini, onların kabirlerini ziyaret ederek, ruhlarına fatihalar okuyarak, hayırla anarak ruhlarını şâd etmesi de lâzım!..

b. Bayramda Tekbîr ve Tehlîl

Peygamber SAS Efendimiz Enes RA'dan rivâyet edildiğine göre bayramlar hakkında buyurmuş ki:²

---

² Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.291, no:3332; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l- Evliyâ*, c.II, s.288; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VIII, s.546, no:24095; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.443, no:1441;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XIII, s.196, no:12920.

زَيِّنُوا الْعِيدَيْنِ بِالْتَّهْلِيلِ، وَالتَّكْبِيرِ، وَالتَّحْمِيدِ، والتَّقْدِيسِ

(زاهر بن طاهر فى تحفة عيد الفطر، حل. عن أنس)

RE. 293/4 (*Zeyyinü'l-ıydeyni bi't-tehlîli, ve't-tekbîri, ve't-tahmîdi, ve't-takdîs.*) “Bu iki bayramı zînetlendiriniz!” Bakın burada da, Peygamber Efendimiz’in iki bayram kabul ettiğini anlamış oluyoruz. Ne ile?.. (*Bi't-tehlîl*) “Tehlil ile, yâni ‘*Lâ ilâhe illa’llâh... Lâ ilâhe illa’llâh...*’ diyerek.”

(*Lâ ilâhe illa’llâh*) kısasıdır. Uzununu:

إِلَٰهَ إِلَّا إِلَٰهٌ أَهْلٌ وَحْدَهُ أَلْ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَ
لَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

(*Lâ ilâhe illa’llâhu vahdehû lâ şerîke leh, lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü, ve hüve alâ külli şey'in kadîr.*)

Bu, tevhid mânâsını ilâve cümlelerle daha da takviye ediyor: (*Lâ ilâhe illa’llâh*) “Allah’tan başka ilâh yok; sadece ve sadece

âlemlerin Rabbi Allah-u Teâlâ Hazretleri var. (*Vahdehû*) O tektir; (*lâ şerîke lehü*) şeriki, nazîri, eşi benzeri yoktur. İki değildir, üç değildir, çok değildir.” Yâni politeizmi, dualizmi, hepsini reddediyor.

(*Lehü'l-mülkü*) “Kâinâtın yönetiminde güç kuvvet ondadır, onun elindedir, mülk onundur, egemenlik onundur. (*Ve lehü'l-hamdü*) Hamd ü senâlar, şükürler, hepsi Allah’a gider, Allah’ındır;

çünkü her güzel şeyi yaratan Allah'tır. (*Ve hüve alâ külli şey'in kadîr*) O her şeye kâdirdir.”

Bu tabii *Lâ ilâhe illa'llâh*'ın genişçe bir izahlı ifadesi olmuş oluyor, mufassal şekli olmuş oluyor. Bu âşikâr tevhiddir, yâni Allah bir demenin âşikâre şeklidir.

Bir de gizli tevhid vardır. O da:

أَلْ حَوْلَ، وَالْقُوَّةَ، إِلَّا بِأَهْلِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

(*Lâ havle, ve lâ kuvvete, illâ bi'llâh*)'tır. O ne demek?.. “Allah'tan başka güç kuvvet yok. Güç kuvvet Allah'ındır.” demek. Yâni, “Allah istemezse, kimse bir şey yapamaz. Allah bir şeyi isterse, kimse onu engelleyemez; güç kuvvet Allah'ındır.” demek. O da tabii bir mânevî zevktir, çok büyük bir tecrübedir. Onu ancak yüksek müslümanlar anlar. Tevhidin böyle inceliğine, gizlisine, gizli tevhide, ancak derin imanı olan insanlar ulaşırlar.

Şimdi (*Lâ ilâhe illa'llâh*), veya böyle mufassal şekilde (*Lâ ilâhe illa'llâhu vahdehû lâ şerîke lehû lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr.*) diyecek, (*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâhi'l-aliyyi'l-azîm.*) diyecek; bu bir.

“Bayramlarınızı süsleyin *Lâ ilâhe illa'llâh*'la süsleyin; (*ve't- tekbir*) ve tekbir ile süsleyin!” Tekbir; (*Allâhu ekber*) demek. (*Allâhu ekber, allâhu ekber, lâ ilâhe illa'llâhu va'llâhu ekber, allâhu ekber, ve li'llâhi'l-hamd.*) demek.

(*Allàhu ekber*) “Allah en büyüktür. Hiç bir şeyle mukayese kabul etmez şekilde, eşsiz, emsalsiz şekilde en büyüktür. Yâni, şundan daha büyük, bundan daha büyük diye onunla mukayese edilecek bir varlık bile yoktur. Her şeyden daha büyüktür. (*Allàhu ekberu min külli şey'*) Her şeyden daha büyüktür. (*Lâ ilâhe illa'llâh*) Ondan başka ilâh yoktur. (*Ve li'llâhi'l-hamd*) Hamd ü senâ da onadır.” Yâni, “Bizdeki her nimet, bizim varlığımız, sağlığımız, aklımız, ömrümüz, malımız, mülkümüz, çoluğumuz, çocuğumuz, saadetimiz, sevincimiz, bayramımız, her şeyimiz Allah'tandır. Onun için ona hamd ü senâlar ediyoruz.” Bunu da çok söyleyeceğiz demek ki bayramda...

Görüyorsunuz, Peygamber SAS Efendimiz bizleri zikre teşvik ediyor; yâni tasavvufa teşvik ediyor, yâni dervişliğe teşvik ediyor.

(*Ve't-tahmîd*) Bayramları süsleyeceğimiz şeylerden birisi de tahmiddir. (*Lâ ilâhe illa'llâh*) diyeceğiz, (*Allàhu ekber*) diyeceğiz. *Tahmid* de, hamd ü senâlar etmek, (*El-hamdü li'llâhi rabbi'l- âlemîn*) demek, “Hamd âlemlerin rabbi Allah'a mahsustur.” demek.

Hamd ne demek?.. Öğülmek demek. Yâni edilgen masdar oluyor. *Hamide-yahmedü* öğmek demek. “Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne hamd olsun!” demek de, “Öğgüler Allah'a olsun!” demektir. Yâni öğen kul oluyor, hamd eden kul oluyor; öğülen, hamd edilen Allah oluyor. “Alemlerin Rabbine hamd olsun!” demek, yâni “Bütün öğgüler onundur.” demek.

Çünkü Allah'ın üzerimizde sonsuz nimetleri vardır. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin sonsuz esmâ-i hüsnâsı vardır. Her şeyi güzeldir, her şeyi hikmetlidir, ibretlidir. Neye baksanız, neyi övseniz, neyi sevseniz, neyi beğenseniz, onun yaradanı Allah'a gider. Onun için, hamd de çok kıymetli bir cümledir. Bayramda *El-hamdü li'llâh*'ı da çok söyleyecek müslüman... Bayramı süsleyecek bu sözlerle; yâni, günü kuru geçmeyecek, boş geçmeyecek.

(*Ve't-takdîs*) *Takdis* de, bir şeyi tertemiz eylemek mânâsına geliyor. Burada maksad, (*Sübhâna'llâh*) demek. Yâni, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin her türlü noksandan, eksiklikten, kusurdan müberrâ olduğunu, uzak olduğunu bilerek, her türlü kemâle sahip olduğunu bilerek, severek, "Senin her şeyin güzel, her şeyin tam, her türlü noksandan münezzehsin yâ Rabbi!" demek oluyor. Böylece, "Her çeşit noksanlıktan, şerikten, nazîrden, müşriklerin, kâfirlerin senin hakkındaki pis, bozuk inançlarından temizsin yâ Rabbi sen! " demiş oluyoruz. Onun için, *Sübhâna'llâh*'a takdis derler.

Biliyorsunuz Kur'an-ı Kerim'in ayet-i kerimelerinde var:

سَبِّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

(الحشر، ٣: الصف: ١)

(*Sebbeha li'llâhi mâ fi's-semâvâti ve mâ fi'l-ard*) "Göklerdeki ve yerdeki her şey Allah'ı tesbih ediyor, *Sübhâna'llâh* diyor. Yâni, 'Sen her türlü noksandan münezzehsin!' diyor." (Haşr, 59/1; Saf, 61/1)

“Dedi” veya “diyor” şeklinde; hem geçmiş zaman sîgasıyla vuku-unun kesinliğinden dolayı, hem de etmekte devam ediyor mânâsına:

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

(الجمعة، ٣: التغابن: ١)

(*Yüsebbihu li'llâhi mâ fi's-semâvâti ve mâ fi'l-ard*) “Göklerdeki ve yerdeki her şey Allah’ı tesbih etmekte, *Sübhâna’llâh* demekte devam ediyorlar.” (Cuma, 62/1; Teğâbün, 64/1) diye de ayet-i kerimede bildiriyor.

Her şey lisân-ı hal ile ve lisân-ı kâl ile, bilmediğimiz kendi dilince Allah’ı tesbih ediyor. Zerreler, küreler, kâinât, fezâ, büyük alem, küçük alem, hücreler, atomlar, zerreler... Her şey Allah’a *Sübhâna’llâh* diyor, “Senin şânın ne yüce yâ Rabbi! Sen her türlü noksandan münezzehsin ve mukaddessin.” diyorlar.

İşte biz de bu sözleri, bayramda çokça söyleyeceğiz. İmanımızın gereği olan bu güzel cümleleri söyleyerek, çok sevap alacağız. Ve bayramımız da kuru, boş geçmekten kurtulmuş olacak. Günlerimiz, dakikalarımız, saniyelerimiz, zamanlarımız, günlerimiz şereflenecek, dilimiz şereflenecek bu güzel sözlerle...

Biliyorsunuz, bir insan aşk ile bir kez Allah dese, günahları sapır sapır, sonbaharda yaprakların döküldüğü gibi dökülür. İkinci defa dese sevap alır, üçüncü defa dese derecesi daha artar, daha artar, daha artar...

Böyle bayramlarda demek ki, “Bizi bu bayrama eriştiren Allah’a hamd ü senâlar olsun!” diyerek *Lâ ilâhe illa’llâh’ı, Sübhâna’llâh’ı, El-hamdü li’llâh’ı, Allâhu ekber’i* çokça söyleyeceğiz.

Tabii bunların hepsinin bulunduğu bir tesbih de var:

سُبْحَانَ اِهْلِ، وَالْحَمْدُ هِلِّ، وَالْاِلَهَ اِلَّ اِهْلِ،
وَاهِلُّ اَكْبَرُ؛ وَالْحَوْلُ، وَالْقُوَّةُ، اِلَّ باهِلِّ الْعَلِيِّ
الْعَظِيمِ.

(*Sübhâna’llâhi, ve’l-hamdü li’llâhi, ve lâ ilâhe illa’llâhu, va’llâhu ekber; ve lâ havle, ve lâ kuvvete, illâ bi’llâhi’l-aliyyi’l-azîm.*)

Bu da, benim deminden beri söylediğim ve hadis-i şerifte sıralanan her şeyi ihtivâ eden bir tesbihtir. Bunu da çokça, hatta her gün yüz defa söylerse insan, nice nice sevaplar alır.

Görüyorsunuz, bir bayram münasebetiyle Peygamber SAS Efendimiz bizleri dili zikirli, kalbi zikirli, nurlu müslümanlar olmaya, eli, dili tesbihli müslümanlar olmaya teşvik eyledi.

c. Salât ü Selâm’la Meclislerinizi Süsleyin!

Sohbetimiz devam ediyor. Bir-iki hadis-i şerif daha okumak istiyorum aynı sayfadan... Önümde *Râmûzü’l-Ehâdis* kitabı var, Gümüřhânevî Ahmed Ziyâüddin Hocamız Hazretleri’nin tertip etmiş olduğu, cennet mekân... Ruhu şâd

olsun... Kabri nur dolsun... Makâmı âlâ olsun...
Himmeti üzerimize hâzır olsun...

زَيِّنُوا مَجَالِسَكُمْ بِالصَّلَاةِ عَلَيَّ، فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ عَلَيَّ
نُورٌ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

(الديلمى عن ابن عمر؛ أبو نعيم عن أبي أمامة)

RE. 293/5 (*Zeyyinû mecâliseküm bi's-salâti aleyye, feinne salâtüküm aleyye nûrun leküm yevme'l-kıyâmeh*)³buyurmuş.

Ebû Ümâme RA'ın rivâyet ettiğine göre, Ebû Nuaym'da ve Deylemî'de var, Abdullah ibn-i Ömer'den rivâyet edilmiş. Efendimiz buyuruyor ki:

(*Zeyyinû mecâliseküm bi's-salâti aleyye*)
“Meclislerinizi bana salât ü selâm getirmekle zînetlendirin! Toplantılarınızı, topluluklarınızı, meclislerinizi, sohbetlerinizi bana salât ü selâm getirerek zînetlendirin! (*Feinne salâtüküm aleyye nûrun leküm yevme'l-kıyâmeh*) Çünkü sizin bana salât ü selâm getirmeniz, yarın kıyamet gününde sizin için nur olacak.”

Bir insan Rasûlüllah Efendimiz'e salât ü selâm getirince çok çok sevaplara, dünyevî ve uhrevî faydalara nâil olur. Hem dünyada, hem ahirette nice nice lütuflara erer. Onun için sevgili

³ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.291, no:3330; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IX, s.141, no:25415; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.427, no:1443;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XIII, s.198, no:12923.

kardeşlerim, Rasûlüllah SAS'e de salât ü selâmı çokça eyleyiniz!.. Her cuma çokça eyleyiniz. Her gün vazifeniz olsun, yüz defa salâvât-ı şerife getirmek vasiyetim olsun, benden size yâdigâr ve hediye olsun...

Cuma gününde mümkünse, bin defa salat ü selâm getirin! Çünkü cuma gününde salât ü selâmı arttırmayı Peygamber Efendimiz tavsiye ediyor. Tabii bayram gününde de salât ü selâmı çokça eyleyiniz, aziz ve sevgili kardeşlerim!..

d. Ziyaretin Mükâfâtı

Bir başka hadis-i şerife geçmek istiyorum. Biliyorsunuz müslümanlar birbirlerini ziyaret edecek bayramda. Büyüklere hürmet arz olunacak. Küçüklere sevgi arz olunacak. Hediyeler verilecek; şekerler, tatlılar, ikramlar olacak. Ziyaretlerin acaba mükâfâtı ne?..

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:⁴

زِيَارَةُ الْغَنِيِّ كَالصَّائِمِ الْقَائِمِ، وَزِيَارَةُ الْفَقِيرِ
كَالْجِهَادِ فِي سَبِيلِ أَهْلِ، وَتَعْدِلُ خُطَاهُ فِي سَبِيلِ
أَهْلِ عَزٍّ وَجَلٍّ

(الديلمى عن أبي هريرة)

RE. 293/2 (Ziyâretü'l-ganiyyi ke's-sâimi'l-kâim, ve ziyâretü'l-fakîri ke'l-cihâdi fî sebîli'llâh, ve ta'dilu hutâhu fî sebîli'llâhi azze ve celle.) Ebû Hüreyre RA'dan.

⁴ Kenzü'l-Ummâl, c.IX, s.40, no:24831; Câmiü'l-Ehâdîs, c.XIII, s.196, no:12918.

Bu, ziyaretin umûmî olarak sevabını anlatan bir hadis-i şeriftir. Tabii bayramda ziyaret çok olduğu için, ben size bu hadis-i şerifi okuyorum sevgili dinleyiciler ama, her zaman ziyaret sevap... Önce mânâsını söyleyeyim sonra bayramdaki ve her zamanki ziyaretlere geçelim:

(Ziyâretü'l-ganiy) “Zengini ziyaret etmek...”
Yâni bir insan zengin bir kimseyi ziyaret etti. Bu nedir, ziyaret eden kimse ne durumdadır?
(Ke's-sâimi'l-kâimi) Sanki gündüz oruç tutmuş, gece namaza kalkmış, gece ibadetini yapmış, teheccüd namazı kılmış, böylece çok sevaplar kazanmış insan gibidir; zengini ziyaret etmişse...

(Ve ziyâretü'l-fakîr) Yoksul, fakir bir kimseyi ziyâret etmişse, *(ke'l-cihâdi fî sebîli'llâh)* Allah yolunda cihad etmiş gibidir fakiri ziyaret etmesi. *(Ve ta'dilu hutâhu)* Adımları sayılır, *(fî sebîli'llâhi azze ve celle)* Aziz ve Celîl olan Allah yolunda cihad etmek gibi sayılır.” diye Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor.

Demek ki her zaman, sadece bayramlara mahsus değil, birbirimizi seveceğiz, birbirimizi ziyaret edeceğiz. Büyüklerimizi ziyaret edeceğiz, küçüklerimizi ziyaret edeceğiz. Zengin tanıdıklarımızı ziyaret edebiliriz, onun da sevabı var; fakirleri ziyarete de daha çok rağbet edeceğiz. Çünkü zengine herkes vazifesini düşünür, yapar. “Bu zengindir. Buna karşı görevim ne?” der, “Bu beni sorar, sonra sitem eder.” der. Herkes zengine karşı

sevgisinde, saygısında, içtimâî vazifelerini yapmakta uyanık bulunur, dikkatli bulunur, gayret eder. Ama fakiri kimse hatırlamaz.

Yunus merhum ne diyor:

*Bir garip ölmüş diyeler,
Üç günden sonra duyalar,
Soğuk su ile yuyalar,
Şöyle garip bencileyin...*

Böyle beni mahzunlaştırır bu dörtlükleri okuduğum zaman. “Bir garip ölmüş.” derler, vefatını da hemen anlamazlar, üç gün sonra duyarlar. Suyunu da ısıtmazlar. Soğuk suyla işte yıkayıp, gömüverirler. Yâni garibanların, yoksulların, kimsesizlerin itibarı az oluyor.

Halbuki onların sahibi Allah. İşte onları ziyaret ettiği zaman Allah yolunda cihad etmiş gibi oluyor. Attığı adımlar, Allah yolunda atılmış adımlar gibi muazzam sevaplarla karşılanıyor.

Tabii bu ziyaretlerin bayramda ayrı bir önemi vardır. Büyüklerimizi ziyaret edeceğiz, dostlarımızı, komşularımızı ziyaret edeceğiz. Dargınlar barışacak, üç günden fazla dargın durmak haram.

Ayrıca vefat etmiş kimseleri kabirlerinde ziyaret edeceğiz. Babalarımızı, annelerimizi, akrabamızı, dedelerimizi... Kabirleri ziyaret edip on bir ihlâs okumak en kısa ziyaret âdâbı. Veya başucunda Yasîn, Tebâreke okumak usûlden... Böyle ziyaretler edeceğiz.

Kabir ziyaretinden kabirdeki zât çok memnun olur, çok sevinir, çok istifade eder. Onu ziyaret eden kimsenin, onun hakkındaki yaptığı duaları Allah kabul eder. Kabirdeki de istifade eder.

Onun için, kabirde yatan mevtânızı, geçmişlerinizi, ahirete göçmüşleri ziyareti ihmal etmeyeceksiniz. Hatta onlar için hayır hasenât yapıvermek de iyidir.

Meselâ hacca gelenler için, Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:

“—Ne olurdu bir kimse babası için, annesi için, vefat etmiş, ahirete göçmüş bir yakını için hac yapıverse... Hem sevabı kimin niyetine yapıverdiyse ona gider, hem kendisi de gene bir nafîle hac sevabı alır.” diye, teşvik de ediyor bu gibi şeyleri Efendimiz SAS.

Bunun mevtâyaya faydası da vardır. Çünkü Peygamber Efendimiz hadis-i şerifinde buyurmuş ki:

“—Nice insan vardır ki kabre hatalı, kusurlu, günahlı olarak girer. Ama kıyamet koptuğunda kabirden kalktığı zaman; (*ve'l- ba'sü ba'de'l- mevti hakkun*) öldükten sonra dirilmek haktır, mahşer yerinde toplanacak insanlar. O zaman günahsız kalkar.”

E ne oldu? Günahları vardı gömüldüğü zaman?.. Kalktığı zaman, hiç bir şey kalmamış? Arkasındakiler dua ede ede, günahları gide gide, tertemiz olabiliyor demek ki. Onun için, kabir ziyaretini de unutmayın bu güzel günlerde...

Sadakayı çok vermeniz gerektiğini demin söylemiştim. Yoksulları arayın, bulun, ziyaret edin... Akrabanın yoksulları önce gelir. Onların da gönlünü almaya, böylece onların da duasını almaya çalışın, sevgili kardeşlerim! Hayatınız, sağlığınız, âfiyetiniz devam ederken, aklınız başındayken, kendi imkânınızla ahirette sizin işinize yarayacak sevaplı işleri çok yapın!..

e. Sınırlarda Bayram

Bir hadis-i şerif daha okumak istiyorum. Bayramla ilgili bir hadis-i şerif bu da. Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:⁵

مَنْ شَهِدَ عَيْدًا مِنْ أَعْيَادِ الْمُسْلِمِينَ فِي ثَغْرِ مِنْ
تُغُورِ الْمُسْلِمِينَ، كَانَ لَهُ مِنَ الْحَسَنَاتِ، عَدَدُ
رَيْشِ كُلِّ طَيْرٍ فِي حَرِيمِ الْإِسْلَامِ

(ابن زنجويه، وابن خزيمة عن يحيى بن كثير)

RE. 425/9 (Men şehide ıyden min a'yâdi'l-müslimîne fî sağrin min süğûri'l-müslimîn, kâne lehû mine'l-hasenâti adede rîşi külli tayrin fî harîmi'l-islâm)

“Müslümanların bayramlarından bir bayramı, müslümanların sınırlarından bir sınırda idrâk eden bir kimse...” Yâni, niçin o sınırda duruyor?.. Nöbetçi olduğu için, düşman gelmesin diye beklediği için; düşmana karşı ahâlisini, ülkesini, yurdunu, diyârını korumak istediği için orada bulunuyor. Hudut kalelerinden, girintilerinden,

⁵ *Kenzü'l-Ummâl*, c.IV, s.550, no:10725; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.450, no:22585.

tepelерinden, siperlerinden bir siperde bayram oldu...

Aklıma askerler geliverdi muhterem kardeşlerim: Hani bazen bayram izni alır ama askerler, bazen de alamazlar. Bazen olağanüstü durumlar olur, bazen şartlar müsait olmaz, bayram izni alamaz. Nöbet tutacak. Belki karşısında düşman var, tehlikeli, can tehlikesi var. İşte böyle bir insan için bir müjde bu hadis-i şerif:

“Müslümanların bayramlarından bir bayramı müslümanların hudutlarından bir hudutta idrâk eden bir kimse...” Yâni anasının, babasının, eşinin, dostunun yanına gelememiş, siperde. Bayram ama ne yapsın, bu orada nöbet tutuyor. (*Kâne lehû mine'l-hasenât, adede rîşi külli tayrin fî harîmi'l-islâm*) “O zaman, İslâm diyarının içindeki her kuşun her tüyü adedince ona hasenât yazılır.” Yâni bu da, çokluğu anlatmak için bir ifadesi olmuş oluyor Peygamber Efendimiz SAS’in bir anlatım şekli oluyor. Şimdi içeride birçok kuş var. Kaç tane?.. Sayısı sayılamaz. Koca ülke, ülkenin içinde bir sürü kuş var. Bir kuşun üzerinde kaç tane tüy var?.. O da sayılamaz. “İçerdeki kuşların tüylerinin sayısınca, bu nöbet tutan kimseye o kadar sevap verilir.”

Tabii şimdi aziz ve muhterem kardeşlerim, her zaman, yeri geldikçe, fırsat oldukça söylüyoruz; düşman şimdi huduttan gelmiyor. Yâni huduttan da gelebilir tabii, tanklarıyla saldırabilir, uçaklarıyla hücumla geçebilir. Önce

bombardıman eder, ondan sonra piyâdesini gönderir. İşte bildiğimiz bir bombalı düşman saldırısı. Onun karşısında da bizimkiler kahramanca savunurlar, düşmanı sokmazlar. Belki mağlub ederler, belki daha ileriye doğru giderler.

Şimdi bir böyle, tarihi mânâda herkesin bildiği, hemen herkesin ilk defa hatırına gelen savaş şekli var. Bir de, bu devirde durum değişti. O kadar değişti ki, ahkâmı da bu değişen şartlara göre yeniden düşünmek lâzım! Şimdi kâfir diyarı diyoruz; kalkıyoruz, gidiyoruz. Almanya'ya, Amerika'ya, İngiltere'ye, gayr-ı müslimlerin diyarı diyoruz; orada iş tutuyor kardeşlerimiz, oturuyorlar, yerleşiyorlar, yaşıyorlar.

Ben, bayramdan önce nasib oldu Almanya'ya, Hollanda'ya, Danimarka'ya gittim, gezdim. Oradaki tertiplenen konuşmalara katıldım, toplantılara katıldım. Kardeşlerimizle muhabbet ettik, ziyaretleşme oldu, el-hamdü lillâh... Her şehirde cami kurmuşlar. Kaç tane cami kurmuşlar, büyük büyük binaları almışlar, güzel güzel yerler edinmişler, İslâm'ı yaşıyorlar. Yâni baskısız, tazyiksiz, tavizsiz yaşıyorlar. İslâmî yaşantılarını çok güzel devam ettiriyorlar. Hatta bazı kereler kendi ülkemizdekinden daha rahat bir şekilde, İslâmî yaşantılarını sürdürüyorlar. Orada müslümanca yaşayabiliyorlar.

Bizim onların diyarına gidebildiğimiz gibi, bu sefer karşı hareket olarak da, uluslararası ilişkiler geliştiği için, onların da misyonerleri, birtakım kötü niyetli adamları bizim

ülkemize geliyor. Ticaret yapacağım diye, başka sebeplerle, ziyaret diye, seyahat diye geliyorlar. Onlar da kendi amaçlarını tahakkuk ettirmeye çalışıyorlar. Tarihi eserlerimizi çalıp götürüyorlar bazen. Bazen işte, Hristiyanlık propagandası yapıyorlar...

Şimdi bir gazetede okudum:

“—Bu devirde, bu çağda böyle kafa...” diyor.

Bir bakan bir yerde bir köyün kurulmasına izin vermemiş diye, gazete ta’rizde bulunuyor.

“—Allah Allah, doğru, gazete doğru söylüyor. Bakan niye böyle bir kurulacak çocuk köyüne izin vermiyor ki?” dedim ben.

Sonradan bir başka gazetede okudum; kurulacak köy misyoner köyü. Bu işi ayarlayanlar da gayr-i müslim teşkilatlar. O zaman tabii bakanımız gayet haklı hareket ediyor. Yâni, “Kendi ülkemizdeki kendi evlatlarımız başka kültüre kaymasınlar, dinleri mahvolmasın, ahiretleri mahvolmasın, cehenneme düşmesinler, Allah’ın kahrına, gazabına uğramasınlar!” diye. Tabii, bu da güzel bir şey...

Yâni biz yabancı ülkelere gidebiliyoruz. Onlar da bizim ülkemize gelebiliyorlar. Bazen İslâm’ı savunmak, hudutta nöbet tutmakla olmuyor. Belki bir radyonun yönetilmesi İslâm’ı savunma oluyor, belki bir derginin çıkartılması İslâm’ın savunması oluyor. Belki bir televizyon şirketinin çalışması İslâm’ın savunulması oluyor, İslâm’ın kalelerinden bir kale oluyor. İnsanları hak yola çağırın veya yanlış yola sapmasını engelleyen

veya ÷lkemizi, k÷lt÷r÷m÷z÷, tarihimizi, imanımızı koruyan, Allah'ın rızasını sağlamaya çalışan en hayırlı m÷esseseler oluyor. Onlar da çok önemli tabii.

Ben şahsen, bu radyolarımızdan çok memnunum. D÷nyanın neresine gitsem, böyle telefonla bağlantı kuruyoruz da, hadis-i şerifleri, ayet-i kerimeleri kardeşlerimize anlatıyoruz. Yüz binlerce kardeşimiz dinliyor, banda alıyorlar, konuşuyorlar... Böylece İslâm öğretilmiş oluyor. Bir camiye sığmayacak, on camiye sığmayacak, yüz camiye sığmayacak insan... Belki kadın çoluk çocuğunu bırakıp camiye gelemeyecek ama, mutfakta bu konuşmayı dinliyor. Belki şoför kardeşimiz camiye gelip vaaz dinleyemeyecek ama, arabasını sürerken, müşteri indirip bindirirken radyodan konuşmaları dinliyor; dinini öğreniyor, tenevvür ediyor, aydınlanıyor, iyi insan oluyor.

Onun için, hudutlarda bekleyen kardeşlerimiz büyük sevap kazanıyorlar, Allah râzı olsun... Ama İslâm'ı savunan kardeşlerimiz daha büyük sevap kazanıyorlar. Allah onlardan daha çok râzı olsun... Bu gibi çalışmaların önemi kat kat daha fazladır. Böylece cümle cihân fetholur.

Keşke bizim ecdadımız devlet-i aliyye zamanında, kıtalara hükmettikleri zamanda, tahsisatlarının büyük kısmını İslâm'ın öğretilmesine, anlatılmasına, tanıtılmasına harcasalardı. Viyana'ya kadar dayanmışken, Yugoslavya, Romanya, Kırım, Beyaz Rusya, bilmem Kazan'a kadar, Moskova'ya kadar diyarlar elimizdeyken, bir

gayret sarf etselerdi, çok çalışsalar, İslâm'ı anlatsalar da, cümle cihân halkı gerçek dine, imana, Allah'ın râzı olduğu İslâm'a âşinâ olsalardı. Dünyada zulüm kalmasaydı, herkes iyi insan olsaydı.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bize dîn-i mübîn-i İslâm için güzel çalışmalar yapmayı nasib eylesin... Her türlü şerlinin şerrinden, her türlü zararlıının muzırlığından bizi korusun... Yolunda dâim eylesin, ibadetine müdâvim eylesin... Nice nice nice bayramlara sıhhat afiyetle, huzur ve saadete erişmemizi nasib eylesin...

Gittikçe güçlenen, büyüyen milletimizi, devletimizi kıyamete kadar pâyidâr eylesin... Cümle cihâna ışık tutan, süperlerin süperi, yükseklerin yükseği bir büyük devlet haline gelmemizi nasib eylesin... Allah mü'minlerin gönüllerini birbirleriyle cem ve te'lif eylesin...

Müslümanların, mü'minlerin aleyhine kötülükler, fitneler, fesadlar, düşünenlerin fitnelerini, fesadlarını, tuzaklarını aleyhlerine çevirsin... Birliklerini parçalasın... Onları münhezim ve perişan eylesin... Ehl-i îmânı pâyidâr ve gâlip ve mansur ve müeyyed ve muzaffer eylesin...

Cümle cihâna İslâm'ın nûru yayılsın... Cümle cihân huzur ve saadete ersin... Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemizi dünyada ahirette aziz ve bahtiyar eylesin... Hele ahirette huzuruna sevdiği, râzı olduğu kul olarak varıp cennetiyle, cemâliyle müşerref olmayı cümlemize, cümlemize, sevdiklerimizle beraber nasib eylesin...

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri! Size Mekke-i Mükەرreme'den hac ve umre vazifeleri arasından kucaklar dolusu, gönüller dolusu sevgiler, saygılar, dualar, tebrikler...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

18. 04. 1997 - Mekke

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

